

**O'zbekiston Respublikasi
Sog'liqni saqlash vazirining
2025 yil "23" iyundagi
180-sonli buyrug'iga
ilova**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

RESPUBLIKA IXTISOSLASHTIRILGAN XIRURGIYA ILMIY-AMALIY TIBBIYOT MARKAZI

**«JIGAR SIRROZI VA FIBROZI» NOZOLOGIYASI BO'YICHA TIBBIY XIZMAT KO'RSATISH
MILLIY KLINIK STANDARTI**

TOSHKENT - 2025

NOZOLOGIYALAR BO‘YICHA TIBBIY YORDAM KO‘RSATISHNING MILLIY KLINIK STANDARTI

JIGAR SIRROZI VA FIBROZI

MKB-10/11 BOYICHA KODLASH:	Nozologik nomlanishi:	Ambulator shartlarda tashxis qo‘yish va davolash uchun jalb qyokinadigan mutaxassislar		Statsionar sharoitda tashxis qo‘yish va davolash bilan shug‘ullanadigan mutaxassislar	
		Bosh kurator mutaxassis	Jalb qyokinishi mumkin bo‘lgan qo‘shimcha mutaxassislar	Bosh kurator mutaxassis (statsionar)	Jalb qyokinishi mumkin bo‘lgan qo‘shimcha mutaxassislar (statsionar)
K70.3	Alkogol jigar sirrozi	UASH/ Terapevt	Xirurg / Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog / Nevropatolog / Nefrolog
K70.9	Alkogol jigar sirrozi, aniqlanmagan	UASH/ Terapevt	Xirurg / Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog / Nevropatolog / Nefrolog
K71.7	Toksik jigar sirrozi	UASH/ Terapevt	Xirurg / Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog / Nevropatolog / Nefrolog
K74.3	Jigarning birlamchi biliar sirrozi	UASH/ Terapevt	Xirurg / Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog /

					Nevropatolog / Nefrolog
K74.4	Jigarning ikkilamchi biliar sirrozi	UASh/ Terapevt	Xirurg / Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog / Nevropatolog / Nefrolog
K74.5	Jigarning biliar sirrozi aniqlanmagan	UASh/ Xirurg / Terapevt	Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog / Nevropatolog / Nefrolog
K74.6	Boshqa va aniqlanmagan jigar sirrozi	UASh/ Xirurg / Terapevt	Gepatolog	Xirurg / Terapevt / Gepatolog	Reanimatolog / Pulmonolog / Anesteziolog / Endokrinolog / Nevropatolog / Nefrolog

JIGAR SIRROZI VA FIBROZI NOZOLOGIYASI BO‘YICHA REJALI TASHXIS, DAVOLASH, REABILITATSIYA VA DISPANSER KUZATUV TADBIRLARI

Tashxis tadbirlari	Tibbiy xizmatlar nomi	Rejali tibbiy yordam darajasi va turi bo‘yicha					Xizmatlar yoki tekshiruvlarning minimal soni	Davolash davomiyligi
		Ambulator davolash		Statsionar qo‘llab-quvvatlash*				
		QVP/TP	MPTsP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
Asosiy mutaxassis (shifokor) konsultatsiyasi)	1. Oila shifokori	+	+				Kamida tibbiy ko‘rik davrida – 2 marta; 1 marta kasallik bo‘yicha murojaat qyokinganda va ko‘rsatma mavjud	Ambulator kuzatuv umr bo‘yi davom ettiriladi; Statsionar davolash davomiyligi: 5–10 kun *
	2. Xirurg		+	+	+	+		
				+	+	+		

	3. Gepatolog						bo'lganda o'tkaziladi	
Izox:								
Qo'shimcha mutaxassis (shifokor) konsultatsiyasi	1. Reanimatolog			+	+	+	- Kasallik bo'yicha murojaat qyokinganda 1 marta tekshiruv o'tkaziladi va ko'rsatma mavjud bo'lsa to'liq tekshiruv amalga oshiriladi.	
	2. Pulmonolog			+	+	+		
	3. Anesteziolog			+	+	+		
	4. Endokrinolog	+	+	+	+	+		
	5. Nevropatolog	+	+	+	+	+		
6. Nefrolog	+	+	+		+			
Izox:								
Asosiy laborator tahlillar	1. Qonning umumiy (klinik) tahlyoki	+	+	+	+	+	- Kasallik holatida va/yoki yo'riqnoma asosida 1 marta. - Yil davomida rejali ravishda 2 marta tayinlanadi (UQT, biokimyoviy tahlil, lipid spektri, SIH). - Statsionar davolash davrida kamida 1 marta va/yoki yo'riqnoma asosida o'tkaziladi.	*
	2. Siydikning umumiy (klinik) tahlyoki.	+	+	+	+	+		
	3. ALT, AST, byokirubin, kreatinin, mochevina	+	+	+	+	+		
	4. Yallig'lanish javobi markerlari (S-reaktiv oqsil, ASLO, revmatoid faktor)		+	+	+	+		
	5. Koagulogramma		+	+	+	+		
	6. Ishqoriy fosfataza, GGT, albumin			+	+	+		
	7. Obschiy siydik analizi			+	+	+		
Izox: Laborator tekshiruvlar soni kasallik umumiy axvolidan kelib chiqib xal qyokinadi.								
Qo'shimcha laborator tahlillar	1. Qondagi qand miqdorini aniqlash	+	+	+	+	+	-Kasallik holatida va/yoki yo'riqnoma asosida 1 marta o'tkaziladi. - Yil davomida rejali ravishda 2	*
	2. Yuqori sezuvchan troponinlar		+	+	+	+		
	3. MV-KFK			+	+	+		
	4. Qondagi gelmintlarga tahlil		+	+	+	+		
	5. Miya natriyuretik peptidi			+	+	+		

	6. D-dimer			+	+	+	marta tayinlanadi (UQT, biokimyoviy tahlil, lipid spektri, SIH). -Statsionar davolash davrida kamida 1 marta va/yoki yo‘riqnoma asosida o‘tkaziladi.
	7. Umumiy oqsil		+	+	+	+	
	8. Qislota-ishqoriylik balansni baholash (qonning KSchB)			+	+	+	
	9. Serologik tashxis: (IFA) exinokokk antigenlariga qarshi IgG sinfidagi antitelolarni aniqlash.				+	+	
	10. Gepatit V, S			+	+	+	
	11. OITS			+	+	+	
	12. RW			+	+	+	
	13. Qon guruhi			+	+	+	

Izox: Agar OTA/MTTA (Oilaviy tibbiyot amaliyoti / Mahalla tibbiyot muassasasi)ning moddiy-texnik bazasida qondagi gelmintlarga tahlil o‘tkazish imkoniyati mavjud bo‘lsa, ushbu tekshiruvni oilaviy shifokor amalga oshirishi lozim. Laborator tekshiruvlar albatta davolovchi shifokor tomonidan o‘tkaziladi, tahlil natijalari keyingi bosqichdagi tor mutaxassislariga yo‘naltiriladi. Qayta laborator tekshiruv faqat mutaxassis ko‘rsatmasiga asosan yoki statsionar davolash jarayonida amalga oshiriladi. Jarrohlik amaliyoti rejalashtirilayotgan bemorlarda B va C hepatiti, OITS, RW va qon guruhini tekshirish shart hisoblanadi..

Asosiy instrumental tekshiruvlar	1. EKG	+	+	+	+	+	- Kasallik bo‘yicha murojaat qyokinganda va/yoki yo‘riqnoma asosida 1 marta o‘tkaziladi - Yil davomida reja asosida 2 marta tayinlanadi (EKG, ExoKG, ko‘krak qafasi rentgenografiyasi , sutkalik xolter monitoringi) - Kasallik bo‘yicha statsionar davolash davrida va/yoki yo‘riqnoma asosida kamida 1 marta o‘tkaziladi.
	2. ExoKG		+	+	+	+	
	3. Ko‘krak qafasi Rentgenografiyasi		+	+	+	+	
	4. EKGning xolter monitoringi (24–72 soat)		+	+	+	+	
	5. Qorin bo‘shlig‘i UTT						
	6. EGDFS						
	7. Zarur hollarda elektrofiziologik tekshiruv (invaziv yoki noinvaziv)					+	

*

Izox:							
	1. Koronarografiya*				+	+	
	2. Qorin bo'shlig'i MSKT-taxlyoki			+	+	+	
	3. Ko'krak qafasi MSKT-taxlyoki				+	+	
	4. Qorin bo'shlig'i MRT - taxlyoki				+	+	

Izoh: Instrumental tashxis tadqiqotlari davolovchi shifokor tomonidan amalga oshiriladi.

Agar bemorni boshqa darajadagi tibbiyot muassasasida davolash zarurati yuzaga kelsa, u holda u shifoxonaga tekshiruv natijalari nusxalari bilan birgalikda yo'naltiriladi.

Qayta instrumental tashxis tekshiruvi faqat mutaxassisning ko'rsatmasi asosida yoki statsionar davolash jarayonida o'tkaziladi.

Bemorni ko'rikdan o'tkazish paytida qo'shimcha hamroh kasalliklar aniqlangan hollarda, tibbiyot muassasasining imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda mavjud instrumental tashxis usullari o'tkaziladi.

*Mutaxassis va tegishli jihozlar mavjud bo'lsa, mazkur protsedurani o'tkazish mumkin

*** STATSIONAR DAVOLASH BO'YICHA YO'RIQNOMALAR:** (bu erda ambulator davolash jarayonida vujudga keladigan statsionar davolashga oid yo'riqnomalar keltiriladi)

Jarrohlik amaliyotisiz rejali statsionar davolashga ko'rsatmalar:

1. Bemorni birinchi marta tekshirish (agar kasallikning klinik-laborator yoki instrumental belgilari mavjud bo'lsa);
2. Bemorlarni operatsiyaga tayyorlash (jigar transplantatsiyasiga tayyorlash), agar bunday tayyorgarlikni ambulator darajada o'tkazish imkoni bo'lmasa
3. Kuchli rivojlangan kasallik simptomlari, shu jumladan o'tqazilgan davo muolajalariga qaramasdan turg'un astsit yoki yoki jarrohlik ko'rsatilmagan holatlarda;
4. Qizilo'ngach varikoz kengaygan venalaridan qon ketish;
5. Jigar entsefalopatiyasi belgilari mavjud bo'lganda.

Shoshilinch statsionar davolash bo'yicha yo'riqnoma (jarrohlik amaliyotida):

1. Qizilo'ngach varikoz kengaygan venalaridan qon ketish.

Tashxis tadbirlari	Tibbiy xizmatlar nomi	Rejali tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha					Xizmatlar yoki tekshiruvlarning minimal soni	Davolash davomiyligi
		Ambulator davo		Statsionar yordam				
		QVP/TP	MPTsP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
	1. Diagnostik EGDFS			+	+	+	Statsionarda davolanayotgan bemorlarda	

Izox: bemor axvolini baxolash muxim.

(DORIVOR DAVOLASH)

Davolash tadbirlari (asosiy davolash)		Rejali tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha					O'rtacha kunlik dozasi	Bir kurs uchun dozasi
		Ambulator davolash		Statsionar qo'llab-quvvatlash				
Preparatning nomi (xalqaro patentlanmagan)	Dozalash va qo'llash usuli	OShP/OP	KTMP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
1. Ademetionin 760mg	1000 mg vena ichiga	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	10-14 kun
2. L-ornitina-L-aspartata	10ml vena ichiga	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	10-14 kun
3. Atsetilsistein 600	620mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	1 raz v den	10 kun
4. Albumin 20%	20-40mg v sutki			+	+	+	1 yoki 2 marta kuniga	4-7 kun
5. Laktuloza 667mg/ml	600-1200mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	3 marta kuniga	10-15 kun
6. Karvedilol 6,25mg	6,25 mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	doimiy
7. Ursodezoksixol kislota 250mg	1000-1500 mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	3 marta kuniga	10-15 kun
8. Pantoprazol 40mg	40mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	1 marta kuniga	10-15 kun
9. Alyuminiya gidroksida 300 mg	1000mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	3 marta kuniga	10-15 kun
10. Vitamin V kompleks 5mg-2,0ml	5-10 mg mushak orasiga		+	+	+	+	1-2 marta kuniga	10-15 kun
11. Spironolakton 100mg	50-100mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	1 marta kuniga	doimiy
Izox.								

(DORIVOR DAVOLASH)

Davolash tadbirlari (asosiy davolash)		Rejali tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha					O'rtacha kunlik dozasi	Bir kurs uchun dozasi
		Ambulator davolash		Statsionar qo'llab-quvvatlash				
Preparatning nomi (xalqaro patentlanmagan)	Preparatning nomi (xalqaro patentlanmagan)	OShP/OP	KTMP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
1. Aminokapron kislota	5 mg vena ichiga			+	+	+	Zarur hollarda 15 daqiqadan so'ng qayta qo'llash mumkin.	5-7 kun
2. Etamzilat natriya	250mg vena ichiga			+	+	+	xar 6 soatda Zarur	5-7 kun

							hollarda 15 daqiqadan so'ng qayta qo'llash mumkin.	
3. Qon preparatlari va o'rnini bosuvchilar: Eritrotsitar massa va SZP	1 doza vena ichiga					+	+	-

Izox.

Davolash tadbirlari (qo'shimcha davolash)		Shoshilinch tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha					O'rtacha kunlik dozasi	Bir kurs uchun dozasi
		Ambulator davolash		Statsionar qo'llab-quvvatlash				
Preparatning nomi (xalqaro patentlanmagan)	Dozalash va qo'llash usuli	SVP/SP	MPTsP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari		
1. Glyukosteroidi – deksametazon	8–32 mg vena ichiga kapelno	+	+	+	+	+	xar 4 soatda; keyin- xar 8–12 s	-
2. Diuretik-Furosemid 40mg	40mg mushak orasiga yoki vena ichiga		+	+	+	+	1 marta kuniga	-
3. Meglyumina natriya suktsinat (Reamberin) 15mg/ml	300-600mg vena ichiga			+	+	+	xar 12 soatda	5-7 kun
4. Terlipressin	po 1000 mkg mushak orasiga				+	+	xar 4–6 soatda	3-5 kun
5. Gruppa Sandostatina - oktreotid	1ml teri ostiga vena ichiga			+	+	+	xar 12 soatda	5-7 kun
6. Antibiotiki: Tsefaperazon 1000mg*	1-2 g vena ichiga			+	+	+	xar 12 soatda	5-7 kun
7. Enoksiparin 3000/4000/6000ed	3000-8000ed teri ostiga			+	+	+	xar 12 soatda	5-7 kun
8. Takrolimus 0,5/1,0/3,0/5,0 mg	1-5mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	doimiy
9. Mikofenolat mofetil 250/500/1000 mg	250-1000 mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	2-12 oy
10. Tsikloparin A 25/50/100mg	50-200mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	doimiy

11. Everolimus 2,5/5/10mg	2,5-10 mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	doimiy
12. Mikofenolovaya kislota 320/640 mg	320-640 mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	2 marta kuniga	2-12 mesyatsev
13. Metilprednizalon (GKS) – 500/1000 mg flakon	125-1000 mg vena ichiga kap				+	+	1 marta kuniga	3-5 kun
14. Metilprednizalon (GKS) – 4/8/16mg tab	4-32 mg og'iz orqali	+	+	+	+	+	1 marta kuniga	1-6 mes
Izox: Antibiotiklar 7 kundan so'ng almashtirilishi mumkin								

REJALI/ShOSHILINCh JARROHLIK AMALIYOti

Davolash tadbirlari (operativ davolash)	Rejali tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha				
	Ambulator davolash		Statsionar qo'llab-quvvatlash		
	QVP/TP	MPTsP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari
1. Endoskopicheskoe ligirovanie VRVP			+	+	+
2. Laparotsentez			+	+	+
3. Razobshayuschie operatsii				+	+
4. Transyugulrnoe vnturipechyonochnoe portosistemnoe shuntirovanie					+
5. Portosistemnoe shuntirovanie					+
6. Transplantatsiya pecheni					+
Izoh: Agar tuman shifoxonasida laparoskopik uskuna mavjud bo'lsa, operatsiyalarni tuman shifoxonasi sharoitida ham bajarish mumkin.					

(DAVOLOVChI OZIQLANISH / DIETA)

Oziqlanish tartibi	Rejali tibbiy yordam darajasi va turi bo'yicha				
	Ambulator davolash		Statsionar yordam		
	SVP/SP	MPTsP	Tuman (shahar) shifoxonalari	Viloyat darajasidagi tibbiyot muassasalari	Respublika darajasidagi tibbiyot muassasalari
Dietik jadval va uning davomiyligi					
Stol №5	+	+	+	+	+

DISPANSERIZATsIYa

Dispanser nazorati faoliyati	Tibbiy xizmatlar nomi	OShP/OP	KTMP	Hodisalarning minimal soni	Dispanser nazorati davri
------------------------------	-----------------------	---------	------	----------------------------	--------------------------

Ekspert (shifokor) konsultatsiyasi	1. Medsestra	+	+	Planovo 2 raza v 1 god	
	2. Semeyniy vrach	+	+		
	3. Gepatolog		+		
	4. Xirurg	+	+		
	5. Endokrinolog		+		
Laborator tahlillar	1. Obschiy analiz krovi	+	+	Planovo 2 raza v 1 god	
	2. Obschiy analiz mochi	+	+		
	3. Soderjanie saxara v krovi	+	+		
	4. Kreatinin v krovi	+	+		
	5. ALT, AST, byokirubin	+	+		
	6. Koagulogramma	+	+		
	7. Takrolimus miqdorini aniqlash	+	+	Planovo 2 raza v 1 god	
<p>Izoh. Davriy tekshiruvlar vaqtida yo‘riqnomaga muvofiq qo‘shimcha laborator tahlillar tavsiya etiladi. Ushbu mutaxassislar kardiolog tavsiyasiga ko‘ra hududiy shifoxona yoki MIATM (mamlakat ixtisoslashtirilgan tibbiyot muassasasi) tomonidan ko‘rikdan o‘tkaziladi. ** Tadbirlar tibbiyot muassasasining moddiy-texnik imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.</p>					
Instrumental tekshiruvlar	1. UZI	+	+	Planovo 2 raza v 1 god	
	2. Rentgen grudnoy kletki	+	+		
<p>Izoh. Kasallik retsidivi (qaytalanishi) gumoni mavjud bo‘lganda, MRT yoki MSKT tekshiruvini viloyat darajasidagi tibbiyot muassasasi shartlarida o‘tkazish talab etiladi.</p>					

«Akademik V. Vaxidov nomidagi RIXIATM» Davlat muassasining 2-sonli
Gepatobiliar xirurgiya va jigar transplantatsiyasi bo‘limi rahbari

Baybekov R.R.

«Akademik V. Vaxidov nomidagi RIXIATM» Davlat muassasining 2-sonli
Gepatobiliar xirurgiya va jigar transplantatsiyasi bo‘limi mudiri

Fayzullayev O.A.